

Sygn. akt II CSKP 51/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.
przeciwko P. [...] sp. z o.o. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 czerwca 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. akt VII AGa [...],

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2700
(dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 września 2018 r. Sąd Okręgowy w Radomiu zasądził od strony pozwanej „P.” sp. z o.o. w W. na rzecz powoda [...] Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W. kwotę 150 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 lutego 2016 r. do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem stronie pozwanej prawa powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie jej odpowiedzialności do nieruchomości położonej w P. gm. [...], dla której jest prowadzona księga wieczysta nr [...], do kwoty hipoteki przymusowej kaucyjnej wynoszącej 150 000 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił m.in., że w dniu 31 maja 1999 r. sp. z o.o. A. w W. zawarła z B. S.A. w W. umowę kredytu obrotowego, z przeznaczeniem na bieżącą działalność, w rachunku kredytowym w kwocie 4 500 000 zł, na okres do dnia 26 maja 2000 r. Zabezpieczenie spłaty kredytu wraz z należnymi odsetkami stanowił weksel *in blanco*, poręczony przez B. B.. W imieniu spółki A. umowę podpisał prezes zarządu – J. K.. Jego żona B. B. podpisała oświadczenie o wyrażeniu zgody na zawarcie umowy kredytu. W dniu 14 stycznia 2002 r. został uzupełniony weksel *in blanco* na kwotę 1 000 000 zł, z terminem płatności do dnia 7 lutego 2002 r.

W dniu 15 maja 2002 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, którym nakazał J. K. i B. B., aby zapłacili solidarnie na rzecz B. S.A. w W. kwotę 1 000 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2002 r. do dnia zapłaty. Na podstawie wniosku B. S.A. i tego nakazu zapłaty wpisana została w dziale IV księgi wieczystej nr [...]1 (następnie [...]), prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność B. B. hipoteka kaucyjna do kwoty 150 000zł.

W dniu 30 października 2007 r. powód zawał z B. S.A. umowę przelewu wierzytelności szczegółowo opisanych w załączniku nr 3 - w którym pod poz. 638 została wskazana „A.” sp. z o.o. i numer umowy kredytowej, kwota 4 500 000 zł, wraz z zabezpieczeniami tych wierzytelności wskazanymi w załączniku nr 4, w którym pod poz. 638 została wymieniona „A.” sp. z o.o. oraz KW nr [...]1 do kwoty 150 000 zł, na wniosek banku z nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (z weksla). Strony uzgodniły, że przelew każdej

wierzytelności wchodzącej w skład Portfela I i związanych z nią zabezpieczeń na kupującego nastąpi w dniu zawarcia umowy pod warunkiem zawieszającym zapłaty ostatecznej ceny nabycia. Natomiast przelew każdej z wierzytelności wchodzących w skład Portfela II i przeniesienie związanych z nią zabezpieczeń na kupującego nastąpi pod warunkiem zawieszającym zapłaty ostatecznej ceny nabycia oraz dokonania na wniosek kupującego w odpowiedniej księdze wieczystej wpisu przeniesienia na kupującego hipoteki zabezpieczającej daną wierzytelność na dzień złożenia właściwego wniosku o wpis.

W dniu 18 listopada 2007 r. na wniosek powoda z dnia 7 listopada 2007 r. i wyciągu z ksiąg rachunkowych, w księdze wieczystej prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości dokonano na jego rzecz jako nowego wierzyciela wpisu przeniesienia hipoteki kaucyjnej z dotychczasowego wierzyciela hipotecznego – B. S.A. w W..

Wyrokiem z dnia 27 listopada 2007 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 15 maja 2002 r., a apelacja od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2009 r.

Z kolei w dniu 27 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, którym nakazał spółce z o.o. A. w Warszawie, aby zapłaciła powodowemu Funduszowi Inwestycyjnemu kwotę 10 551 914, 38 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty. Na skutek zarzutów spółki A. Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 9 listopada 2010 r. utrzymał w mocy powyższy nakaz zapłaty, od którego apelacja spółki A. została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 listopada 2011 r. Sądy obu instancji w tamtej sprawie uznały skuteczność przelewu wierzytelności z dnia 30 października 2007 r., a w konsekwencji i zasadność roszczeń powoda z uwagi na to, że stanowiąca przedmiot przelewu wierzytelność z tytułu kredytu zaciągniętego w B. S.A. nie została przez spółkę A. spłacona.

Wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2011 r. Sąd Rejonowy w Grójcu oddalił powództwo B. B. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, z uzasadnieniem, że nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut, iż nie było podstawy do wpisu hipoteki przymusowej na mocy nieprawomocnego nakazu

zapłaty (niezaopatrzonego w klauzulę wykonalności) na podstawie art. 492 § 1 k.p.c.

W dniu 19 sierpnia 2015 r. strona pozwana na podstawie umowy sprzedaży nabyła przedmiotową nieruchomość. Pismem z dnia 1 grudnia 2015 r. strona pozwana została poinformowana przez powoda o zawarciu umowy przelewu wierzytelności zabezpieczonej hipoteką przymusową kaucyjną.

Sąd Okręgowy po powołaniu się na przepisy art. 65 ust. 1 i art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (dalej: u.k.w.h.) w zw. z art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (dalej: „nowela z dnia 26 czerwca 2009 r.”), stwierdził, że powodowi przysługuje legitymacja czynna do dochodzenia należności zabezpieczonej hipoteką, w związku z nabyciem wierzytelności z weksla, który stał się podstawą wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, i na podstawie którego dokonano wpisu hipoteki przymusowej kaucyjnej w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność poręczyciela wekslowego. Wpis ten był przedmiotem badania w sprawie o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym z powództwa poprzedniczki prawnej strony pozwanej (tj. B. B.) przeciwko powodowemu Funduszowi Inwestycyjnemu. Natomiast ważność umowy przelewu wierzytelności była badana w sprawie z powództwa powodowego Funduszu Inwestycyjnego przeciwko spółce A. o zapłatę i w związku z tym ma zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c. Odnosząc się natomiast do zarzutu braku zgody właściciela nieruchomości (obciążonej hipoteką) na przelew wierzytelności Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, iż bank zbywający wierzytelność zabezpieczoną hipotecznie na rzecz powoda nie był obowiązany uzyskać takiej zgody od poprzedniczki prawnej strony pozwanej, a to w świetle art. 326 ust. 1 - 4 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi („u.f.i.”). Jakkolwiek miały co do zasady zastosowanie obowiązujące w dacie przelewu wierzytelności przepisy art. 92a - 92c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe („pr. bank”), ale nie dotyczyło to sytuacji, która wystąpiła w tej sprawie, skoro kredytobiorca - spółka A. - nie dotrzymał warunków umowy kredytowej. W konsekwencji zwolnienie z wymogu uzyskania zgody

dłużnika na przeniesienie wierzytelności na osobę trzecią odnosi się nie tylko do dłużnika osobistego, ale i do dłużnika rzeczowego.

W wyniku apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu Okręgowego tylko w ten sposób, że oddalił powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie, podzielając w tym zakresie zarzut apelacyjny naruszenia art. 68 ust. 1 u.k.w.h., zaś w pozostałym zakresie oddalił apelację. Sąd odwoławczy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, oraz podzielił jego ocenę prawną roszczenia powoda, za wyjątkiem kwestii odnoszącej się do zasadności roszczenia odsetkowego, a także w zakresie przyjęcia przez Sąd Okręgowy związania wywodami zawartymi w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego z dnia 9 listopada 2010 r. (zasądzającego należność od spółki A. na rzecz powoda), ale to ostatnie uchybienie nie miało wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia. Analizując zarzut apelacyjny naruszenia art. 509 k.c. w zw. z art. 65 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 517 § 2 k.c. i art. 921¹² k.c. i art. 11 prawa wekslowego wyjaśnił, że do skuteczności przelewu wierzytelności wekslowej nie było konieczne wydanie weksla, gdyż przelew ten dotyczył wprowadzie wierzytelności z weksla, ale która została stwierdzona tytułem wykonawczym w postaci nakazu zapłaty z weksla, który był natychmiast wykonalny i inkorporował uprawnienia z weksla, zaś przelew wierzytelności miał miejsce już po wydaniu tego nakazu zapłaty. Sąd drugiej instancji powołał się też na przepisy § 79 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249; dalej: „regulamin z 23 lutego 2007 r.”), zgodnie z którym weksle były deponowane w sądzie (wcześniej rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1987 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 218; dalej regulamin z 19 listopada 1987 r.”), a po prawomocnym zakończeniu postępowania podlegały zniszczeniu przez przekreślenie (§ 90 ust. 4 regulaminu z 23 lutego 2007 r.).

W skardze kasacyjnej strona pozwana zaskarżając wyrok Sądu drugiej instancji w części, w jakiej została oddalona apelacja oraz orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego, wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez oddalenie powództwa. W ramach drugiej podstawy

kasacyjnej zarzuciła naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia w części odnoszącej się do zarzutu apelacyjnego: - niewykazania przez powoda, że spełnił warunek zawieszający, w postaci zapłaty ostatecznej ceny nabycia, od którego zgodnie z umową przelewu zawartej w dniu 30 października 2007 r. uzależniona była skuteczność przelewu wierzytelności, a więc także skuteczność nabycia wierzytelności wekslowej wraz z zabezpieczającą tę wierzytelność wekslową hipoteką przymusową kaucyjną i to pomimo ustalenia przez Sąd istnienia tego warunku umownego; - niezastosowania art. 95 ust. 5 w zw. z art. 95 ust. 4 i art. 95 ust. 3 pr. bank. i nieuwzględnienia zarzutu braku zgody właściciela nieruchomości na przeniesienie hipoteki na powoda; niewyjaśnienia, które przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, świadczą o tym, że powód był uprawniony do przedstawienia w niniejszej sprawie jedynie fragmentów tabel stanowiących załączniki nr 3 i 4 do umowy cesji, przy braku wskazania innych przepisów prawa, które uzasadniałyby dopuszczenie dowodu z fragmentów dokumentów lub zastosowanie art. 309 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej strona pozwana zarzuciła naruszenie: art. 509 § 1 i 2 k.c., art. 65 ust. 1, art. 79 ust. 1 i 2 u.k.w.h., art. 517 § 2 oraz art. 921¹² k.c. i art. 11 prawa wekslowego, a także § 79 i § 90 ust. 3 - Regulaminu urzędowania sądów powszechnych z dnia 30 października 2007 r. w zw. z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP przez przyjęcie, że powód nabył wierzytelność wekslową w stosunku do J. K. i B. B. wraz z zabezpieczającą ją hipoteką przymusową kaucyjną i był zwolniony z obowiązku zachowania warunków ustawowych dla skuteczności przeniesienia wierzytelności z weksla (indos lub wydanie), bo przelana wierzytelność była stwierdzona nieprawomocnym nakazem zapłaty; art. 509 § 1 k.c. w zw. z art. 89 k.c., i art. 2.2. oraz 2.3 umowy przelewu z dnia 30 października 2007 r., a także art. 6 k.c. przez pominięcie przy ocenie skuteczności przelewu wierzytelności wraz z zabezpieczającą wierzytelność hipoteką przymusową kaucyjną, że powód nie udowodnił, a nawet nie twierdził w postępowaniu przed Sądami *meriti*, że nastąpiło spełnienie się warunku przelewu wierzytelności w postaci zapłaty ostatecznej ceny nabycia, a w efekcie ustalenie skuteczności umowy przelewu, pomimo jednoczesnego ustalenia istnienia w umowie takiego warunku zawieszającego i

nieustalenia, że się spełnił, co przy zastosowaniu art. 6 k.c. powinno obciążać powoda i doprowadzić do uwzględnienia apelacji i oddalenia powództwa; art. 92c ust. 1 pr. bank. (w brzmieniu z dnia 1 maja 2004 r. - Dz. U. z 2004 r., Nr 91, poz. 870) w zw. z art. 326 ust. 2 u.f.i. (w brzmieniu pierwotnym - Dz. U. z 2004 r. Nr 146, poz. 1546) w zw. z art. 509 § 1 k.c. przez uznanie, iż w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorców warunków udzielenia kredytu, do przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny nie jest wymagana zgoda dłużnika banku z tytułu zabezpieczenia, podczas gdy art. 326 ust. 2 u.f.i. wyłącza obowiązek uzyskiwania jedynie zgody dłużnika banku na przelew wierzytelności i to tylko z umowy kredytu; art. 95 ust. 5 w zw. z art. 95 ust. 4 i art. 95 ust. 3 pr. bank. (w brzmieniu z dnia 1 maja 2004 r.) w zw. z art. 326 ust. 2 u.f.i. (w brzmieniu pierwotnym) w zw. z art. 79 ust. 2 u.k.w.h. przez przyjęcie, że powód wraz z nabyciem wierzytelności kredytowej nabył hipotekę przymusową na nieruchomości należącej do strony pozwanej, bez potrzeby uzyskiwania zgody ówczesnego właściciela nieruchomości, podczas gdy prawidłowa wykładnia i zastosowanie tych przepisów doprowadziłoby do wniosku, że nabycie hipoteki przez powoda nie było skuteczne, bowiem przepis art. 326 ust. 2 u.f.i. wprowadza wyjątek od obowiązku uzyskania zgody dłużnika banku na przelew przewidziany w art. 92c ust. 1 pr. bank., a nie od obowiązku uzyskania zgody właściciela nieruchomości obciążonej hipoteką na przeniesienie hipoteki (art. 95 pr. bank.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Pomimo zawartego w skardze kasacyjnej wniosku o rozpoznanie jej na rozprawie, a także zarządzenia pierwotnie uwzględniającego ten wniosek w związku z przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, ostatecznie rozpoznanie jej nastąpiło na posiedzeniu niejawnym. Zgodnie bowiem z art. 15zzs⁷ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”) - w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. - (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw,

Dz. U. poz. 1090), w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID - 19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich Sąd Najwyższy nie jest związany wnioskiem skarżącego o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie również w przypadku występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, bez względu na datę wniesienia skargi, przy czym przepisu art. 15zzs¹ pkt 3 ustawy covidowej nie stosuje się.

2. Dla porządku, w związku ze zmieniającym się stanem prawnym w odniesieniu do warunków i zasad realizacji ustanowionych w przeszłości, tak jak w tej sprawie, zabezpieczeń hipotecznych (kaucyjnych) na podstawie nieprawomocnych orzeczeń (nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym - art. 492 § 1 k.p.c., w tym także na podstawie weksla, który jest natychmiast wykonalny po upływie wskazanego ustawowo terminu na zaspokojenie roszczenia - art. 492 § 3 zdanie 1 k.p.c. w zw. z art. 491 § 1 k.p.c.), należy wyjaśnić, iż w świetle art. 10 ust. 2 noweli z dnia 26 czerwca 2009 r. w zw. z art. 109 ust. 1 u.k.w.h., w wersji obowiązującej przed wejściem w życie tej noweli, realizacja tego typu zabezpieczeń następuje według zasad obowiązujących przed wejściem w życie tej noweli. Za tym idą również unormowania procesowe realizacji zabezpieczeń (por. obowiązujące w poprzednim stanie prawnym przepisy dotyczące upadku zabezpieczenia, w szczególności art. 744 k.p.c. i wprowadzony do kodeksu postępowania cywilnego z dniem 5 lutego 2005 r. nowelą z dnia 2 lipca 2004 r., Dz. U. Nr 172, poz. 1804, przepis art. 754¹ - zmieniony z dniem 1 czerwca 2017 r., Dz. U. poz. 933 - wraz z art. 7 noweli z dnia 2 lipca 2004 r., który stanowi, że postępowania zabezpieczające i egzekucyjne wszczęte przed dniem wejścia w życie tej noweli [z dnia 2 lipca 2004 r.] toczą się według przepisów dotychczasowych).

Druga kwestia dotyczy dopuszczalności kwestionowania przez dłużnika rzeczowego swojej odpowiedzialności poza procesem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, w ramach obrony w procesie o zapłatę z powództwa wierzyciela rzeczowego. Aktualnie przeważa w orzecznictwie pogląd pozytywnie opowiadający się za taką możliwością. Są to jednak różne procesy i dlatego okoliczność, że pomiędzy stronami toczył się proces o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przez nakazanie wykreślenia

hipoteki zakończony prawomocnym wyrokiem oddalającym to powództwo (a wcześniej także w tej materii toczył się spór pomiędzy poprzedniczką prawną strony pozwanej i powodem) nie może skutkować niedopuszczalnością podnoszenia przez dłużnika rzeczowego nowych zarzutów obronnych w procesie o zapłatę z zabezpieczenia rzeczowego.

Prawomocne natomiast rozstrzygnięcie określonych zarzutów w innych procesach pomiędzy tymi samymi stronami, w niezmienionych okolicznościach skutkuje związaniem stron na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. Związanie treścią prawomocnego orzeczenia oznacza nakaz przyjmowania przez podmioty wymienione w art. 365 § 1 k.p.c., że w objętej orzeczeniem sytuacji faktycznej, stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z sentencji wiążącego orzeczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., IV CSK 563/10). W konkretnym przypadku związanie to rozciąga się na motywy wyroku w takich granicach, w jakich stanowią one konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia niezbędne do wyjaśnienia jego zakresu, w jakim indywidualizują one sentencję - jako rozstrzygnięcie o przedmiocie sporu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2011 r. I CSK 249/10 czy z 29 września 2011 r. IV CSK 652/10). Wyrazem statuowanej tym przepisem prawomocności materialnej orzeczenia jest konieczność brania jej pod uwagę w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się dana kwestia, która nie może podlegać już ponownemu badaniu.

Związanie, o którym mowa w art. 365 § 1 k.p.c., odnosi się także do następcy prawnego strony, w stosunku do której zapadło prawomocne orzeczenie w przedmiocie, którego dotyczy to następstwo (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2012 r., IV CSK 67/12). Należy też podkreślić, że strona pozwana jest następcą prawnym pierwotnego dłużnika rzeczowego (tj. B.B.), a nie także spółki A..

W sprawie o zapłatę pozwany - dłużnik rzeczowy podnosząc zarzuty kwestionujące zasadę swojej odpowiedzialności rzeczowej nie zmierza do ukształtowania treści księgi wieczystej i zarazem do uzyskania wyroku skutecznego *erga omnes*. Ewentualne uwzględnienie tego rodzaju zarzutów w sprawie o zapłatę wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie nie będzie stanowiło podstawy do

zmiany czy wykreślenia hipoteki w księdze wieczystej, lecz może odnieść skutek prawny wyłącznie w stosunkach pomiędzy dłużnikiem rzeczowym a wierzycielem hipotecznym. Dochodzenie przez wierzyciela hipotecznego przeciwko dłużnikowi rzeczowemu zapłaty w celu zaspokojenia się z nieruchomości obciążonej tym prawem jest realizacją ustanowionego na nieruchomości zabezpieczenia, czyli wierzytelności pieniężnej, która jest postacią roszczenia (prawa względnego). Cechą charakterystyczną roszczeń jest to, że z góry oznaczony jest konkretny adresat obowiązków oraz że określone jest konkretne zachowanie się obowiązane, które zarazem wyznacza sferę możliwości postępowania uprawnionego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ.).

W kontekście zarzutów, które dłużnik rzeczowy może podnosić przeciwko wierzycielowi hipotecznemu w sprawie o realizację wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie, należy dokonać rozróżnienia kwestii związanych z domniemaniem płynącym z samego wpisu i jego skutków (art. 3 ust. 1 u.k.w.h.), które mogą być wzruszone na podstawie wyroku uwzględniającego powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 ust. 1 u.k.w.h.) od materialno-prawnej podstawy wpisu. Żaden przepis prawa nie wyklucza dopuszczalności kwestionowania przez dłużnika rzeczowego podstawy wpisu hipoteki w sprawie o zapłatę dochodzonej przez wierzyciela hipotecznego, bowiem wpis hipoteki do księgi wieczystej nie sanuje wadliwości jej kauzy.

Pozwana nie podnosi zarzutów przeciwko podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku w zakresie ustalenia, że dłużnik osobisty (spółka z o.o. Armanda) nie dokonała zapłaty należności, którą zabezpieczał poręczony przez poprzedniczkę prawną strony pozwanej weksel, który z kolei stał się podstawą wydania przeciwko niej prawomocnego nakazu zapłaty i ustanowienia zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej kaucyjnej.

3. Naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie

w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.). Zgodnie bowiem z art. 398³§ 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Wbrew jednak stanowisku skarżącej Sąd drugiej instancji odniósł się do wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i zaskarżony wyrok poddaje się kontroli kasacyjnej. Po pierwsze, dotyczy to kwestii związanych z objęciem cesją z dnia 30 października 2007 r. wierzytelności stanowiącej przedmiot niniejszego procesu wraz z zabezpieczeniem hipotecznym. Powód do pozwu dołączył, poświadczane notarialnie za zgodność z oryginałem, kopie załączników nr 3 i 4 do tej umowy, w tych fragmentach, które obejmowały opis wierzytelności i jej hipotecznego zabezpieczenia (k. 19, 184 i n.). Nie było uzasadnionych przyczyn, by wymagać od powoda, ze względu na ich objętość, ujawnienia całej treści tych załączników (wierzytelność i zabezpieczenie zostały umiejscowione pod poz. 638), które dotyczyły innych podmiotów. Strona pozwana nie wskazała na takie elementy tych dokumentów, które podważyłyby ich autentyczność i wiarygodność. Zresztą na podstawie innych okoliczności faktycznych Sądy *meriti* miały uzasadnione podstawy do uznania, iż przedmiotem przelewu była również sporna wierzytelność i jej hipoteczne zabezpieczenie, wszak w postępowaniu wieczysto-księgowym o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego, w którym brał udział cedent (B. S.A.), jako uczestnik na podstawie art. 626¹ § 2 k.p.c., nie składał on środka odwoławczego od tego wpisu, co stanowi istotne potwierdzenie, że przedmiotem cesji była sporna w tej sprawie wierzytelność zabezpieczona hipoteką przymusową kaucyjną. Ponadto w tej materii, w sporze pomiędzy powodem i stroną pozwaną oraz jej poprzedniczką prawną zapadło już kilka prawomocnych orzeczeń, w których była badana skuteczność przelewu przedmiotowej wierzytelności. Mianowicie wnioszek B. B. o wykreślenie powodowego Funduszu Inwestycyjnego z

księgi wieczystej jako wierzyciela hipotecznego został oddalony postanowieniem Sądu Rejonowego w Grójcu z dnia 25 listopada 2009 r., tak jak i jej apelacja od tego orzeczenia postanowieniem Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 28 maja 2010 r. (k. 206). Również jej powództwo skierowane przeciwko powodowi o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym poprzez nakazanie wykreślenia spornego zabezpieczenia hipotecznego zostało oddalone wyrokiem Sądu Rejonowego w Grójcu, od którego apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Radomiu. Wreszcie wyrokiem z dnia 21 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy w Grójcu oddalił powództwo pozwanej spółki w stosunku do powoda o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przez nakazanie wykreślenia spornej hipoteki, zaś Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 15 maja 2018 r. oddalił apelację.

Po drugie, Sąd odwoławczy, w związku z zarzutami strony pozwanej, badał również skuteczność nabycia przez powoda spornej wierzytelności, a to przy ocenie zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. i częściowego jego podzielenia. Sąd odwoławczy stwierdził, że prawidłowość ustanowienia hipoteki kaucyjnej była przedmiotem badania w sporze między powodem a poprzedniczką prawną strony pozwanej przez dwie instancje sądowe w sprawach o zmianę wpisu wierzyciela hipotecznego oraz o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, które to orzeczenia wraz innymi dokumentami, takimi, jak umowa cesji wierzytelności z dnia 30 października 2007 r. i załączniki nr 3 i 4 stanowiły podstawę ustaleń faktycznych w tym zakresie. Wprawdzie w uzasadnieniu zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (pkt 24) strona pozwana podnosiła, że Sąd pierwszej instancji nie wyjaśnił, czy powód wypełnił warunek zawieszający skuteczności cesji wierzytelności (art. 2.2 i 2.3 umowy przelewu wierzytelności) w postaci zapłaty ostatecznej ceny nabycia (por. też pkt 15 sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym k. 104), jednak uchybienie w tym zakresie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. nie miało wpływu na prawidłowość zaskarżonego wyroku. Trzeba bowiem zauważyć, co pomija skarżąca, że w art. 3 umowy przelewu wierzytelności z dnia 30 października 2007 r. jest mowa o ostatecznej cenie nabycia (za całość) i cenach jednostkowych wierzytelności (za poszczególne wierzytelności) określonych szczegółowo w załączniku nr 5. Strony

umowy przelewu wierzytelności wprowadziły do niej klauzulę salwatoryjną (art. 4), co uzasadnia przyjęcie, że w razie zapłaty cen jednostkowych za część wierzytelności, stanowiących przedmiot tej cesji, umowa stawała się w tym zakresie skuteczna. W art. 4 umowy przelewu wierzytelności strony postanowiły, że jeżeli jakiegokolwiek jej postanowienie stanie się nieważne lub bezskuteczne, taka nieważność lub bezskuteczność nie będzie miała wpływu na ważność lub skuteczność pozostałych postanowień umowy; strony zobowiązały się też dokonać wszelkich czynności, które mogą okazać się niezbędne do osiągnięcia takiego samego skutku, jaki miał być osiągnięty przez postanowienie, które okazało się nieważne lub bezskuteczne.

W umowie tej strony nie określiły wprost, kiedy ostateczna cena nabycia lub ceny jednostkowe mają być zrealizowane. Istotną wskazówką jest tutaj jednak powołany przez skarżącego art. 2.3 umowy przelewu wierzytelności, który odnosi się m.in. do przelewu wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie (tzw. Portfel II) i stanowi, że taki przelew następuje pod warunkiem zawieszającym zapłaty ostatecznej ceny nabycia oraz dokonania na wniosek kupującego w odpowiedniej księdze wieczystej wpisu przeniesienia na kupującego hipoteki zabezpieczającej daną wierzytelność na dzień złożenia właściwego wniosku o wpis. Oznacza to, że w takim przypadku zapłata za wierzytelność zabezpieczoną hipotecznie powinna była nastąpić przed wpisem w księdze wieczystej przeniesienia hipoteki na nabywcę. Jak wspomniano wyżej z faktu, że wpis taki nastąpił i w tym postępowaniu wieczysto-księgowym cedent (B. S.A.) był uczestnikiem, ponieważ jego prawa ulegały wykreśleniu, i nie kontestował tego wpisu, należy wywieść, iż zapłata ceny jednostkowej, tj. za sporną wierzytelność, nastąpiła i w ten sposób ziścił się zastrzeżony warunek zawieszający. Wreszcie strona powodowa nie powoływała się na to, że przeciwko niej o realizację dochodzonego w tej sprawie roszczenia wystąpił także pierwotny wierzyciel – B. S.A. w W..

Po trzecie, Sąd Apelacyjny uczynił przedmiotem analizy prawnej zarzuty apelacyjne dotyczące braku zgody poprzedniczki prawnej pozwanej jako jedynie dłużniczki rzeczowej na przelew wierzytelności, a wobec tego zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. także i w tym zakresie okazał się bezzasadny.

4. Jeżeli chodzi o zarzuty naruszenia prawa materialnego, to zarzut oparty na naruszeniu art. 95 ust. 5 w zw. z art. 95 ust. 4 i art. 95 ust. 3 pr. bank. (w brzmieniu z dnia 1 maja 2004 r.) w zw. z art. 326 ust. 2 u.f.i. (w brzmieniu pierwotnym) oraz art. 79 ust. 2 u.k.w.h., jest o tyle bezprzedmiotowy, a w konsekwencji nie jest konieczne odnoszone się do niego, że powód realizuje roszczenie na podstawie hipoteki kaucyjnej ustanowionej na podstawie orzeczenia sądowego (nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, natychmiast wykonalnego po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia, tj. w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu - art. 492 § 3 zdanie 1 k.p.c. w zw. z art. 491 § 1 k.p.c.), od którego zarzuty nie zostały uwzględnione i prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego został ten nakaz utrzymany w mocy (apelacja poprzedniczki prawnej strony pozwanej została oddalona), nie zaś na podstawie dokumentów bankowych, o których mowa w art. 95 ust. 3 w zw. z ust. 1 pr. bank, a w konsekwencji nie mogą wchodzić w grę ograniczenia stąd wynikające, o których stanowią przepisy art. 95 ust. 4 i 5 pr. bank.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 509 § 1 k.c. w zw. z art. 89 k.c., i art. 2.2. oraz 2.3 umowy przelewu z dnia 30 października 2007 r., a także art. 6 k.c.

W wypadku dokonania czynności prawnej pod warunkiem zawieszającym skutki czynności prawnej ustalone w momencie jej dokonania, zostają z woli stron odroczone do chwili wystąpienia określonego zdarzenia przyszłego i niepewnego. Jednak jak już była o tym mowa przy omawianiu zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., w świetle dalszych postanowień cesji wierzytelności (art. 3 i art. 4 w zw. z art. 2. 3) oraz rozstrzygnięcia sądu wieczysto-księgowego o wpisie w księdze wieczystej przejścia zabezpieczenia hipotecznego z dotychczasowego pierwotnego wierzyciela (B. S.A.) na powoda, kwestia ziszczenia się eksponowanego przez stronę pozwaną warunku zawieszającego została przesądzona.

Na marginesie tylko należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 91 k.c. warunkowo uprawniony może wykonywać wszelkie czynności, które zmierzają do zachowania jego prawa. Przepis ten ma zastosowanie w okresie od dokonania

czynności prawnej z zastrzeżeniem warunku do ziszczenia się określonego w zastrzeżeniu zdarzenia przyszłego i niepewnego. Warunkowo uprawniony jest podmiot, któremu w razie ziszczenia się warunku będzie przysługiwało określone prawo. Zważywszy na to, iż przepis art. 91 k.c. nie zawęża jego zastosowania do określonego rodzaju warunku, regulacja w nim zawarta odnosi się także do zastrzeżenia warunku zawieszającego.

Nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 509 § 1 i 2 k.c., art. 65 ust. 1, art. 79 ust. 1 i 2 u.k.w.h., art. 517 § 2 oraz art. 921¹² k.c. i art. 11 prawa wekslowego. Sąd odwoławczy prawidłowo - z powołaniem się na prawną regulację dotyczącą bytu prawnego weksla w oryginale, na podstawie której, tak jak w tej sprawie, uprawniony dochodził wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla oraz po prawomocnym utrzymaniu w mocy tego rodzaju nakazu zapłaty - uznał, że w zaistniałym w tej sprawie stanie rzeczy do skuteczności przelewu wierzytelności wekslowej nie było konieczne wydanie weksla, gdyż przelew ten dotyczył wprawdzie wierzytelności z weksla, ale która została stwierdzona tytułem egzekucyjnym (który staje się tytułem wykonawczym, zgodnie z art. 776 k.p.c., dopiero po zaopatrzeniu go w klauzulę wykonalności), tj. nakazem zapłaty z weksla, który, jak już wspomniano wyżej, był natychmiast wykonalny (art. 777 § 1 k.p.c. w zw. z art. 492 § 2 zdanie 1 k.p.c.) i inkorporował uprawnienia z weksla, a następnie został prawomocnie utrzymany w mocy, zaś przelew wierzytelności miał miejsce już po wydaniu tego nakazu zapłaty. Nadmienić też trzeba, że w chwili przelewu (30 października 2007 r.) obowiązywał już regulamin z dnia 23 lutego 2007 r., który w § 79 ust. 1 oraz w § 90 ust. 4 zawierał regulacje dotyczące zasad przechowywania weksli w toku postępowania oraz po zakończeniu postępowania (obecnie tożsame unormowania są zawarte w § 103 i § 127 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2046). Jakkolwiek w regulaminie z dnia 19 listopada 1987 r. nie było szczególnej regulacji dotyczącej zasad przechowywania weksli, ale miały wówczas do nich zastosowanie ogólne unormowania dotyczące zasad przechowywania w sądzie dokumentów.

Po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, który jest natychmiast wykonalny w ustawowym terminie wyznaczonym do zaspokojenia roszczenia, powód nie jest już dysponentem zdeponowanego w sądzie weksla, chyba że cofnie skutecznie pozew, a sąd uchyli nakaz zapłaty i umorzy postępowanie, względnie uchyli ten nakaz i prawomocnie oddali powództwo o zapłatę z weksla. Po uprawomocnieniu się wyroku utrzymującego tego rodzaju nakaz zapłaty w mocy powód nie ma już możliwości odzyskania weksla, na podstawie którego wydany został nakaz zapłaty. Ma to zapobiec ewentualnemu obrotowi tym wekslem przy istnieniu tytułu egzekucyjnego (nakaz zapłaty z weksla), co mogłoby doprowadzić do dwukrotnej realizacji tego samego zobowiązania przeciwko dłużnikowi wekslowemu. Z uwagi na abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego możliwość podnoszenia zarzutów przeciwko kolejnemu wierzycielowi wekslowemu jest bowiem ograniczona. Wierzyciel wekslowy domagając się wydania nakazu zapłaty na podstawie prawidłowo wypełnionego weksla korzysta z uprzywilejowania w szybkim uzyskaniu tytułu egzekucyjnego natychmiast wykonalnego i możliwości jego realizacji. Podstawą egzekucji (art. 492 § 3 zdanie 2 w zw. z art. 777 § 1 pkt 1 i art. 776 k.p.c.) i ustanowienia zabezpieczenia (art. 492 § 1 zdanie 1 k.p.c.) nie jest weksel, lecz nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym. Wobec tego wierzyciel, który uzyskał tytuł egzekucyjny z weksla, jest bez wątpienia w lepszej sytuacji prawnej, aniżeli przed wydaniem nakazu zapłaty.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe nie normują obrotu wekslem, na podstawie którego wydany został już nakaz zapłaty, a jedynie sytuację, gdy do takiego obrotu dochodzi jeszcze przed wydaniem nakazu zapłaty (por. art. 485 § zdanie 2 k.p.c.). Ponadto nie przewidują możliwości umieszczenia nakazu zapłaty w formie skróconej na oryginale weksla i jego doręczenia powodowi; taka możliwość dotyczy, ale odpisu weksla (por. 491 § 2 k.p.c.). Regulacje zawarte w powołanym regulaminie wewnętrznego urzędowania sądów, obowiązującym w czasie zawarcia umowy przelewu wierzytelności, uniemożliwiały, po wydaniu nakazu zapłaty z weksla, obrót wekslem na zasadach wynikających z prawa wekslowego. Skoro weksel, na podstawie którego został wydany nakaz zapłaty, nie jest wydawany wierzycielowi wekslowemu,

to nie jest możliwe przeniesienie przez niego praw w drodze indosu czy wydania. Ze względu na taką regulację prawną obrót wierzytelnością wekslową potwierdzoną nakazem zapłaty może więc nastąpić jedynie przez jej zwykłą cesję (art. 509 k.c.), skoro nie jest już prawnie i faktycznie możliwe uczynienie na takim wekslu indosu, czy też jego wydanie (art. 517 k.c.). Przelew wierzytelności wekslowej, która to wierzytelność wcześniej została potwierdzona tytułem egzekucyjnym uprawnia nabywcę do uzyskania na swoją rzecz klauzuli wykonalności, o ile przelew ze względu na formę będzie spełniał wymagania określone w art. 788 § 1 k.c., a jeśli dokumenty dotyczące przelewu nie odpowiadają tym wymogom, nabywca wierzytelności w celu realizacji takiej wierzytelności musi dochodzić jej sądownie, tak jak w tej sprawie, w celu uzyskania tytułu egzekucyjnego, który dopiero po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności pozwoli na skorzystanie z zabezpieczenia hipotecznego.

W niniejszej sprawie przelew spornej wierzytelności miał miejsce już po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła, w toku postępowania wywołanego zarzutami od nakazu zapłaty dłużnika wekslowego, przy czym przedmiotem przelewu była wierzytelność wynikająca z tytułu egzekucyjnego natychmiast wykonalnego wraz z uzyskanym na podstawie tego tytułu zabezpieczeniem w postaci hipoteki przymusowej kaucyjnej. W opisie przelanej wierzytelności strony powołały się właśnie na ten nakaz i jego rodzaj oraz na związane z nim zabezpieczenie hipoteczne. W związku z tym, w momencie przelewu przedmiotowej wierzytelności, potwierdzonej tytułem egzekucyjnym, jej obrót nie mógł już odbywać się na takich zasadach, jak przy wierzytelności wekslowej, tj. przez indos, względnie wydanie weksła. W związku z tym, że po przelewie wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym z weksła nakaz ten został prawomocnie utrzymany w mocy, nie wchodziła w rachubę możliwość obrotu tym wekslem.

Podnoszone przez stronę pozwaną niedostosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nakazowym oraz prawa wekslowego nie mogą uzasadniać bezskuteczności przelewu wierzytelności i jej realizacji w sytuacji, gdy wierzytelność ta została potwierdzona tytułem egzekucyjnym, zaś powód nie miał prawnej możliwości otrzymania weksła, na podstawie którego został wydany

na rzecz jego poprzednika prawnego nakaz zapłaty. Nadto gdyby przyjąć wykładnię zaprezentowaną przez stronę pozwaną, przelew wierzytelności z weksla, na podstawie którego został wydany nakaz zapłaty, w ogóle nie mógłby nastąpić w związku z brakiem prawnej możliwości indosowania lub wydania takiego weksla. Uzyskany tytuł egzekucyjny (nakaz zapłaty z weksla) zastępuje ten weksel w tym sensie, że dalszy obrót wierzytelnością potwierdzoną takim tytułem egzekucyjnym odbywa się już poza przepisami prawa wekslowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[as]

jw